

PARSHAT BESHALACH 2019 – SOURCE SHEET

www.rabbidunner.com

1. SHEMOT 13:17-18 – THE OPENING PESUKIM OF PARSHAT BESHALACH

(יז) וַיְהִי בְשַׁלַּח פְּרַעֲה אֶת הָעָם וְלֹא נָחַם אֱלֹהִים דֶּרֶךְ אֶרֶץ פְּלִשְׁתִּים כִּי קָרוֹב הוּא כִּי אָמַר אֱלֹהִים פֶּן יִנָּחֵם הָעָם בְּרֹאֲתָם מִלַּחְמָה וְשָׁבוּ מִצְרָיִם : (יח) וַיֹּסֵב אֱלֹהִים אֶת הָעָם דֶּרֶךְ הַמִּדְבָּר יַם סוּף וַחֲמֹשִׁים עָלוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִאֶרֶץ מִצְרָיִם :

And it was when Pharaoh let the people go, God did not lead them by way of the land of the Phillistines, although it was nearer; for God said, “The people may have a change of heart when they see war, and will return to Egypt.” So God led the people roundabout, by way of the wilderness at the Sea of Reeds. Now the Israelites went up armed out of the land of Egypt.

2. OR HACHAIM – HOW DO THESE 2 PESUKIM MAKE ANY SENSE?

Why does the Torah employ the word “vayehi” which always indicates some painful experience (Meg. 10b)? The Torah should have described the Exodus in glowing terms! Besides, why does the Torah attribute the Exodus to Pharaoh rather than to God? After all, He took us out of Egypt, something the Torah mentions on numerous occasions!

The word “vayehi” may be justified in view of the pursuit by Pharaoh and the resulting fear the Israelites were to experience shortly. The Torah hints that the reason such a pursuit occurred was because Pharaoh had a hand in the Exodus, in other words, God had waited till Pharaoh himself had been willing to liberate the Jews. If it had been totally God's doing, such a pursuit would not have occurred. As soon as the Jews departed Pharaoh schemed to find a justification to pursue them and to convince his people that the attempt to bring the Israelites back would be worthwhile... Pharaoh had deluded himself that it was up to him to decide whether or not to allow the Israelites to depart. If so, he could just as easily change his mind as he had done during the course of his protracted encounters with Moses and Aaron. On that basis, Israel had ample reason to be concerned about such an eventuality. For all these reasons the introductory “vayehi” is more than justified...

Another detail to watch in our verse is the word “am” (people/nation). The Zohar... states that whenever Israel is described as “am” it is an allusion to the “erev rav” (mixed multitude) that joined the Israelites at the Exodus. In our portion the Israelites are variously described as “Bnei Yisrael” and as “Ha’am”... Apparently God wanted to make certain that we realized that the people described as “am” were not “Bnei Yisrael”. Our sages in Shemot Rabbah (42:6) consider Israel's corruption in the desert as having been inspired by these converts... [and] this is alluded to in the word “vayehi” at the beginning of our paragraph. Also, the meaning of the words בשלח פרעה את העם is that whereas God liberated the Israelites, Pharaoh allowed the newly converted fellow travelers to depart. God had been interested only in acquiring for Himself a great nation as His inheritance. Pharaoh's reasoning in allowing these newly additional people to depart with the main body of the Jewish people was that they would somehow prevail on the Bnei Yisrael to return to Egypt.

In view of this we can understand even better why God did not let the Israelites travel a route to Canaan which would have taken them through territory owned by the Philistines, although it was the shortest route. We may understand the word "karov" as describing people who had only recently "converted" to Jewish nationhood and were not yet rooted firmly in sanctity. When people like that would be confronted by the Philistines they might turn back and return to Egypt as the lesser of two evils.

3. NETIVOT SHALOM – MORE QUESTIONS, AND A COMPREHENSIVE ANSWER

עוד צ"ב... לשם מה היו צריכים לסבב דרך ארוכה כ"כ במדבר מפני החשש "פן ינחם העם", והרי השי"ת כל יכול, וכך יכול היה לעשות שלא ינחם העם בראותם מלחמה?

וי"ל הענין המרומז בפרשה ע"ד העבודה. דהנה יש ב' אופנים במלחמת היצר, יש שיהודי מבקש ומתחנן להשי"ת שיושיעו מיד יצרו, וע"י תפלותיו או בזכות אבות עוזר לו הקב"ה ומצילו מיד היצה"ר. אמנם ישועה כזו שהיא רק ע"י אתערותא דלעילא [התעוררות מלמעלה] אינה מועלת לו אלא להינצל באותו פרט שנתגבר עליו עתה היצה"ר, אך כיון שלא הכניע ולא שבר את כח היצר נשאר היצה"ר בתקפו כמות שהיה.

ויש אשר יהודי מתגבר על היצה"ר באתערותא דלתתא [התעוררות מלמטה], אז מכניע לגמרי את היצה"ר ומשבר את כוחו, ואז ישועתו היא לא רק בענין פרטי אלא ישועה כללית, שנכנע היצה"ר לגמרי תחת ידיו. והנה "בשלח פרעה את העם" היה ע"י אתערותא דלעילא, וכמו דאמר ב"באר אברהם" ממרן הס"ק מסלונגים זי"ע (פר' וארא), שבמצרים היו ישראל בהתעבות המדות עד שמרוב התגשמותם לא היו יכולים לעורר שום מדה להשי"ת. והיינו שלא היה שייך ביציאת מצרים אתערותא דלתתא, ומשום כך, אף שניצלו, לא שברו כלום את כח קליפת מצרים. ולכן אח"כ שוב וירדפו מצרים אחריהם כל סוס רכב פרעה ופרשיו וחילו, שכל מרכבת הטומאה של מצרים עדיין היתה קיימת ורדפה אחריהם להתגבר עליהם ולהשיגם. כי גאולה שהיא מכח אתערותא דלעילא אין בה לשבר את כח הקליפה, ולא תתכן הגאולה השלמה אלא ע"י אתערותא דלתתא.

וזה היה תכלית רצון העליון להביאם לגאולה השלמה בקריעת ים סוף, שע"י שיקפצו לים במסירות נפש, ישברו את כח הקליפה באתערותא דלתתא, ויגיעו לשלמות הגאולה. ומטעם זה סיבב הקב"ה שפרעה ישלח את העם מרצונו... דהלוא כמ"כ יכול היה הקב"ה להוציאם ממצרים בעל כרחו של פרעה ולמה היו צריכים להסכמתו? ... אלא דהיות ועדיין לא היה אתערותא דלתתא שזה גמר הגאולה, היה רצונו ית' להביאם למצב כזה שיתעוררו באתערותא דלתתא דקרי"ס, ולכך ההשגחה העליונה היתה שפרעה יחשוב שהוא המשלח אותם מרצונו, וממילא כיון שהדבר תלוי בו, הרי בכוחו להתחרט... וכדאיתא במדרש (שמ"ד כב) ... שכל זה היה הרצון העליון שיהיו סבורים שבידם להתחרט ולרדוף אחריהם ולהשיבם. והכל למען הביא את ישראל לקריעת ים סוף, שאז ישברו לגמרי את קליפת מצרים מכח האתערותא דלתתא... שיקפצו לים במסירות נפש...

וזהו פי' "ויחי בשלח פרעה", לשון צער, לפי שכל הכח של קליפת מצרים עדיין היה בתוקפו, והוא זה ששלח את העם, ולא היתה שלמות הגאולה. "ולא נחם א' דרך ארץ פלשתים כי קרוב הוא כי אמר א' פן ינחם העם בראותם מלחמה וישבו מצרימה" - היינו כי אילו היו להם כחות עצמיים לא היה חשש "פן ינחם העם", אך כיון שכל גאולתם היתה רק מכח אתערותא דלעילא ולא היו להם כלל כחות עצמיים, וקליפת מצרים עדיין לא הוכנעה והיתה במלא תקפה, ע"כ ישנו החשש "פן ינחם העם וישבו מצרימה". ואמנם היה בכח הקב"ה לסבב שלא ינחם העם, אך כאמור רצון העליון היה שיתגברו ישראל ביגיעתם ע"י אתערותא דלתתא בקרי"ס, ולא רק באתערותא דלעילא, שע"י יכניעו לגמרי את קליפת מצרים ויזכו לגאולה השלמה.

4. SHEM MI-SHMUEL – WHY WAS THE REDEMPTION SPLIT UP INTO 2 PARTS?

ויהי בשלח פרעה את העם. ובמד"ר (פי' כ') וכי פרעה שלחם? בלעם אמר "אל מוציאם ממצרים", וכאן כתיב "ויהי בשלח פרעה" ? אלא מלמד שהי' פרעה מלוה אותם. ויש לדקדק, שבודאי לא פרעה לבדו ליוה אותם אלא עם כל עבדיו... ועוד יש לדקדק למה הזכיר את ישראל בשם "העם" שהוא לשון גנאי? וכן בכל הפסוקים עד "וחמושים עלו בני ישראל ממצרים". ובזוה"ק דייק זה בפסוק "ויסב אלקים את העם", ותירץ דקאי על הערב רב, וברישא דפרשתא לא הקשה כלל, וגם התירוץ איננו שייך כאן כי בודאי הלוי' לישראל עשה.

ונראה, דהנה במד"ר (סוף פי' בא) דיום ראשון של פסח ויום השביעי של פסח הם כעין שבת, וכבר דברנו מזה. ויש לבאר שתי השבתות האלו מה טיבן. ובעיקר הדבר, למה לא היתה הגאולה בפעם אחת אלא שנחלקה לשתיים, יציאת מצרים לבד וקריעת ים סוף לבד? כי עד אחר קרי"ס עוד לא נחשבו גאולים לגמרי כמ"ש הרמב"ן. ונראה דהנה ידוע שנשמות ישראל היו בגלגול דור המבול ודור הפלגה, ובמצרים נתמרקו מן החטא הקדום. והנה חטא דור המבול הי' בתשוקות רעות שמתחילות ללב, כאמרם ז"ל הלב חומד. ודור הפלגה הוא בע"ז שמתחילת אל השכל, דהיינו טעות בשכל. וכל גלות מצרים היתה לעומת שתי אלה. וכבר דקדקנו דבמדרש (ריש פי' שמות) שפרעה לא רצה מתחילה לְדַפֵּא לישראל, ואמר לעמו "שוטים אתם! עד עכשיו משלהם אנו אוכלים, והיאך לדכא להם?" וכו' הורידוהו מכסאו שלשה חדשים עד שהסכים עמהם, והלא בכתוב מפורש ויאמר אל עמו וגו' "הבה נתחכמה לו" ובמדרש שם הוא התחיל בעצה תחילה, לכך לקה תחילה?

אך שניהם אמת, דהנה מלך הוא, כמו צורה ושכל אל העם, שהם כמו חומר הנושא את הצורה, או כמו מוח ולב. ובאשר ישראל היו צריכין מירוק לחטאים הקודמים בלב ובמות, שהם כמו חומר וצורה, ע"כ לעומתם המצרים התגברו ושלטו על ישראל בחזקת היד שמתחילת לחומר, ובהתחכמות עליהם שמתחילת לשכל. והתגברות בחזקת היד מתחילת לחומר ובכלל זה שעבוד הנפש שמשכנה בלב הוא מתחילת ביותר לעם מצרים, אבל ההתחכמות עליהם מתחילת להשכל, ובשביל זה נמי הגיע השעבוד בישראל לכח השכלי שבהם שמשכנו במוח מתחילת ביותר לפרעה מלך מצרים.

וע"כ בגוף העבודה ושעבוד הגוף והנפש היו מצרים קודמים, שזה מתחילת ביותר לעם מצרים... אבל בענין ההתחכמות עליהם שגרים שעבוד השכל הי' פרעה קודם, שזה מתחילת ביותר לפרעה, וע"כ מאמר "הבה נתחכמה" הי' הוא מעורר אותם. והיתה הגלות כפולה. ביד עם מצרים הוא מדינה קשה שעבוד הגוף... למרק החטא מדור המבול, וביד פרעה מלך קשה הוא השעבוד השכלי למרק חטא דור הפלגה...

ולפי האמור יובן מה שהיתה הגאולה נחלקת בשתיים, נסים שביציאה ונסים שעל היס. כי באשר המירוק השכלי עוד לא נשלם, לא הי' אפשר שיהי' הכל בפעם אחת בעת היציאה. ויש לומר שהמירוק והתיקון השכלי מחטא ע"ז היתה האמונה שבישראל מעת היציאה עד היס, שתיכף בעת היציאה כתיב (ירמ"י ב') לכתך אחרי במדבר בארץ לא זרועה, וזו היתה הנסיעה מסוכות ויחנו באיתם אשר בקצה המדבר, ואח"כ ששבו לפני פי החירות ולא אמרו איך נקרב אל רודפינו צריכין אנו לברוח אלא אמרו אין לנו אלא דברי בן עמרם, ואח"כ שירדו לים והגיעו המים עד חוטמם, כי האמונה בהש"י היא בהיפוך מחטא ע"ז, מן הקצה אל הקצה, ובזה נתמרק גם חטא ע"ז, ונעשו ראויים לגשת למתן תורה, ולולא חטא העגל הי' נגמר התיקון ולא היו צריכין עוד לגלות ולהשלים את הדי' מאות שנה, ומ"מ בעת קריעת ים סוף הי' נשלם גם המירוק השכלי: